

její pozici jako aktivní politické subjektky“ (s. 155), a to jak v případě prezidentských, tak v případě parlamentních voleb. V tomto kontextu se otevírá zajímavé pole pro další bádání, totiž nakolik takto konstruovaná mediální prezentace Ivety Radičové jako „slabé“ (ne)ovlivnila pád její vlády nebo přinejmenším (mediální) diskurs o ženách v politice po předčasném ukončení jejího působení v pozici premiérky.

České čtenářstvo se nespíš jen stěží ubrání srovnávání se „svým“ kontextem a možná i otázce, proč v České republice podobně rozsáhlé a komplexní zmapování tématu chybí. Možným vysvětlením je na první pohled zjevně odlišná situace – až na výjimky (např. projevy a novinové články možného kandidáta na prezidenta Karase) se v české politice nevedla výraznější veřejná diskuse o potratech, dosud se také neobjevila žena v pozici premiérky. Přesto však nemusejí být rozdíly tak velké, jak se zdají.

V současné chvíli probíhají v české společnosti diskuse právě o reprodukčních právech žen v souvislosti s možností volby ohledně péče v těhotenství, v průběhu porodu a po něm. Diskursivní nastavení probíhající debaty je velmi podobné – byť není nijak výrazně ovlivněna náboženským diskursem, střetává se v ní (feministická) kritika medikalizace ženského těla s medicínským diskursem. A podobně jako v případě projednávání *Národního programu ochrany sexuálního a reprodukčního zdraví* na Slovensku lze i v tomto případě poukázat na limi-

ty současné podoby demokratické participace, které se ostatně projevíly již při projednávání českého *Národního akčního plánu prevence domácího násilí*.⁵ A ačkoli na první předsedkyni vlády si nejspíš ještě počkáme, nejsou ženy v nejvyšších ústavních funkcích ani v České republice úplnou výjimkou.

Poznámky

1 Pojem „subjektka“ používám v souladu s recenzovanými texty.

2 Ucelená práce na toto téma v českém ani slovenském kontextu dosud publikována nebyla, částečně se mu věnoval mezinárodní projekt *Paměť žen*, na který autorka také odkazuje (s. 25n), a dílčí časopisecké publikace či kvalifikační práce.

3 V knize *Bodies That Matter* Butler hovoří o paradoxu subjektivace – zjednodušeně řečeno samotná existence subjektu, který je podřízen normám a mohl jim vzdorovat, je těmito normami umožněna, ne-li přímo utvářena. Butler, J. 1993. *Bodies That Matter: On the Discursive Limits of „Sex“*. New York: Routledge, s. 15.

4 Young, I. M. 2010. *Proti útlaku a nadvládě. Transnacionální výzvy politické a feministické teorii*. Praha: Filosofia, s. 43–95.

5 Viz <http://www.czlobby.cz/tiskove-zpravy/125-7/originalni-recept-premierova-poradce-domaci-nasili-vyresi-manzelska-rodina/>.

TRANSGENDEROVÉ IDENTITY V SOCIOLOGICKÉM KALEIDOSKOPU /

JANA DVOŘÁČKOVÁ

HINES, S., SANGER, T. 2010. *TRANSGENDER IDENTITIES: TOWARDS A SOCIAL ANALYSIS OF GENDER DIVERSITY*. LONDON, NEW YORK: ROUTLEDGE.

Female-to-males, transsexuálové s neoperovanými těly, he-shes, crossdresseři, drag kings nebo genderqueers. Uply-

nulá desetiletí přinesla množství nových identit a praktik, které vybočují z binárních kategorií muž a žena. Vedle me-

epistemologií, a tak si gratuluje při objevech dávnou objeveného a v neposlední řadě obrátila svou pozornost i k tématu války. V rámci následné dlouhé diskuse vyzvala ke konceptuální tvořivosti a potřebě nových teoretických schémat, která by vše uvedené nově integrovala.

Právě v návaznosti na přednášku Rosi Braidotti připomínám i helsinskou konferenci *Imagining Spaces & Places*, která jako jediná nebyla svým hlavním zaměřením feministická, kladla důraz na interdisciplinární uchopování prostoru především prostřednictvím umění a jiných médií. Proto bylo zajímavé poslechnout si na ní feministické úvahy o prostoru a jeho vztahu k tvorbě subjektu. Paradoxně na rozdíl od panelů navštívených na londýnské feministické konferenci, kde byla Rosi Braidotti sice přítomná fyzicky, ale nikoli jako inspirace v panelech, které jsem navštívila, se zde ukázala jako jeden ze zásadních vlivů.

Z tohoto hlediska byla nejzajímavější přednáška Line Henriksen „*Haunted homes. Gender, body and affect in point of view horror*“. V příspěvku se autorka zabývala filmem *Paranormální aktivita*, který se jí alespoň pro mě podařilo zachránit, ač je samozřejmě otázkou, zda to spíš nesvědčí o jejich vědeckých kvalitách než o kvalitě daného filmu. Line Henriksen používá rámec materiálního feminismu. Zaměřuje se na teorii subjektu jako myslícího skrze tělo. Na rozdíl od humanistického subjektu, který je založen na překračování těla, nový subjekt nepřekračuje materialitu, jež ho obklopuje, ale naopak s ní vstupuje do interakce. Ducha v daném filmu tak interpretuje jako průvodce ženy, která se jeho prostřednictvím osvobozuje v rámci manželského vztahu.

Teorie Rosi Braidotti v praxi použila i Freja Rudels v příspěvku „*Imagining monstrosity – re-thinking subjectivity on embodied difference in P. O. Enquist’s Downfall*“. Na příkladu monstrózního těla Pascala Pinona (s druhou hlavou ženy – Marií, jak se ukázalo falešnou) ukazuje vyjednávání hranice subjektivity a normality.

dikalizované transsexuality se objevuje celé spektrum genderových projevů, v nichž se významně rozvolňuje pouto mezi pohlavím a identitou. Coby termín, jehož ambicí je nové identity zastřešit, se vžil pojem „transgender“.

V sociálních vědách získává téma transgenderismu na popularitě vlivem queer teorie. Queer teorie rámuje praktiky, které se vymykají binaritě, jako nepatologický projev rozmanitosti genderu a doklad jeho nenutného párování s pohlavím (např. Butler 1990). S rozšířením této perspektivy prudce narůstá počet publikací, jež se transgenderovým praktikám věnují. Sborník Sally Hines a Tam Sanger, socioložek ze Spojeného království, vstupuje s předešlým sociálněvědním úsilím do dialogu. Snaží se postihnout současnou genderovou diverzitu prostřednictvím souboru sociologických studií obracejících se jak k teoretickým, tak i politickým otázkám. Jeho záměrem je poskytnout prostor přístupům, které překračují kulturní teorii v jejím soustředění na reprezentace a přihlížejí k roli materiálních faktorů. Vedle aktuálních trendů v sociální teorii je tak zahrnut i hlas některých transbadatelů/ek, jež spatřují právě v otázkách materiality těl klíčové souřadnice transgenderových životů (např. Prosser 1998; Whittle 2006). Tyto životy podle nich často strukturuje snaha o přiznání členství v určité „pohlavní kategorii“, tělesná nepřináležitost bývá nezřídka zdrojem útlaku. Několika kapitolami se tudíž prolínají otázky legislativy, podmínek změny pohlaví či diskriminace, především v návaznosti na britský kontext. Zároveň si však sborník klade za cíl i aktualizovat sociologickou teorii a její pohledy na genderovou diverzitu. Statě usilují o to uchopit současné proměny v řádu transgenderových identit ve vztahu k obecnějším otázkám konstrukce sexuality a genderu.

Mimo úvodní kapitolu editorky Sally Hines knihu tvoří třináct textů rozdělených do čtyř oddílů. Statě prvního oddílu se věnují kulturním faktorům, které formují transidentity současnosti. Knihu otevírá text Richarda Ekinse a Davea Kinga. Britští sociologové se v něm zabývají vlivem

technologických proměn: kladou si otázku, v jaké míře lze dopad, který má na formování identit šíření internetu, srovnávat s historickým vlivem medikalizace. Internet podle nich významně podporuje možnosti utváření identit „zdola“, čímž se zároveň podílí na oslabování moci medicínsko-psychiatrických kategorizací. Svá tvrzení ilustrují pomocí identit autogynefilní transsexuality a mužské sissy. U obou má překračování genderových hranic výrazný sexuální motiv, čímž podrývají zažitě pojetí transidentifikace jako záležitosti genderu.

Identitním zdrojům v podobě žurnalistických reprezentací se věnuje následující kapitola Laurel Westbrook. Přináší analýzu článků amerického tisku z let 1990–2005, jejichž cílem bylo představit termín „transgender“. Jedním z argumentů Westbrook je, že ačkoli pojem rozšiřuje pole žitelnosti, ustavuje se zároveň coby zvláštní kategorie mimo mužství a ženství. Nehledě na individuální vůli zůstává „trans“ trvalou součástí identity (což v případě medikalizované transsexuality neplatilo). Je-li cílem, který si sborník vytýčuje, určitý příklon k žité sociální realitě, překvapí výrazný genderový utopismus textu. Zejména však zarazí autorčino zpochybňování abjekce transosob v americké společnosti. Předkládá přitom zcela mimosmyslné argumenty: například podíl zavražděných podle ní nemůže svědčit o míře vyloučení, jelikož nejpočetnějšími oběťmi vražd jsou obecně muži, které by za vyloučené rovněž nikdo neoznačil (s. 57).

Poslední stať tematického oddílu se soustřeďuje na individuální rovinu utváření identit. Alison Rooke v ní představuje projekt „Sci:identity“, sérii uměleckých workshopů zaměřených na transmládež. Cílem projektu, jehož je tato kapitola především popisem, bylo postihnout, jak mladí lidé narativizují každodenní zakoušení genderových norem a mocenských vztahů, zejména ve vztahu k sexuologii. Vtělenou zkušenost staví autorka do privilegované pozice, z níž lze na tyto sféry nahlížet v jejich komplexní podobě. Medicínské diskursy se v ní prolínají s dalšími poli, v jejichž

První ze tří hlavních přednášek se také přímo dotýkala genderových studií. Pod názvem „Talking Heads, Imagined Communities: the Affective Politics of Intimate Documentary“ ji přednesla Anu Koivunen. Zabývala se v ní fenoménem nových finských dokumentů ukazujících „obyčejné Finy“, muže ve vypjatých emocionálních situacích (typicky vyprávění osobní tragédie nebo příběhu dalšímu muži/mužům v sauně). Problém, který v nich Anu Koivunen spatřuje, tkví v jejich nacionalismu, který se zároveň definuje v opozici k ženám, které údajně ovládly finský veřejný i soukromý život.

Poslední z navštívených konferencí – Druhá konference českých a slovenských feministických studií v Brně – nabídla zajímavé srovnání s ostatními mezinárodními konferencemi. Jak už název napovídá, jednalo se o pokračování První konference českých a slovenských feministických studií, která se uskutečnila v Praze v roce 2005. Oproti první konferenci se 102 příspěvky byla brněnská pouze dvoudenní, počet přijatých abstraktů byl téměř o polovinu nižší (59). Podtitul brněnské konference, Feministická studia na hranici, vytyčil i její soustředění se na metaforu hranice v různých smyslech slova. Martina Kampichler se tak např. ve svém příspěvku zaměřila na (podle ní) překonanou hranici mezi Východem a Západem, řada příspěvků byla věnována překračování tradičních hranic rodiny (např. Kateřina Nedbálková), sexuální identity (Zdeněk Sloboda) nebo veřejného a soukromého (Libuše Heczková).

Úvodní přednáška Ann Snitow vnesla na konferenci téma současné mezinárodní a nadnárodní politické situace, které nebylo tak častým tématem příspěvků, jak by bylo možné vzhledem k české a slovenské politické situaci očekávat. V tomto ohledu vyniká rozdíl zejména oproti oběma britským konferencím, jež předkládaly širavou kritiku neoliberalní politiky současné britské vlády (která vykazuje překvapivě dlouhou řadu shodných znaků se současnou politickou reprezentací ČR). Ann Snitow se zaměřila na místo maskulinity ve feministickém myšlení, kdy reflektovala změnu svého původně odmítavého postoje právě pod vlivem vypjatých politických událostí v USA. Gerlinda Šmausová svým

průsečíku se současné transgenderové identity formují – s virtuálním prostorem a uskupeními, stejně jako s prvky populární kultury.

Záměrem statí druhého oddílu je zachytit, jakým způsobem se současné proměny genderových identit promítají do právních úprav a politických opatření, jež identity zároveň zpětně regulují. Referenčním kontextem je zde Velká Británie. Sally Hines analyzuje dopady přijetí Aktu genderového uznání, k němuž došlo v roce 2004. Před ním byla Británie jednou z mála zemí, která neumožňovala právní změnu pohlavního statusu, právní řád udržoval biologicky kotvené pojetí genderu. Přestože podle Hines došlo k uznání možné nezávislosti genderu na vrozeném pohlaví a k rozšíření možnosti bytí, vzhledem k převzetí medicínského modelu, který staví na binaritě, zůstávají z hlediska genderového občanství schválená opatření nadále diskriminační a regulační.

Ontologickými předpoklady o transgenderu, které strukturuje medicínské přístupy a britskou legislativu, se zabývá i text Zowie Davy. Autorka se soustřeďuje na procesy vyjednávání těchto předpokladů z pozice translidí coby žadatelů o modifikaci tělesných znaků a právní změnu pohlavního statusu. Přirazuje se k těm, kdo spatřují v poststrukturalistickém pojetí autenticity a aktérství determinismus. Její text se proto snaží zviditelnit u translidí prvky činitelství – poukazuje na jejich reflexi binarity medicínských a právních diskursů, která jim umožňuje prezentovat takové narativy, pomocí nichž nejlépe dosáhnou požadovaných cílů. Do jisté míry tak diskusi vrací k dřívějším poznatkům Garfinkela (1967) a Kesslera a McKenny (1978).

Zásadnější zjištění – až na několik aktualizovaných statistických údajů – nepřináší ani poslední z textů tematického oddílu. Em Rundall a Vincent Vecchietti se v něm zabývají ochranou transosob z hlediska pracovního práva a jejich zkušenostmi s diskriminací. Jakkoli se jedná o téma politiky naléhavé, snaha poskytnout tvrzením potřebnou váhu je zároveň výraznou slabinou textu – až už se jedná o krko-

lomné úsilí prokázat reprezentativitu studie nebo množství exaktně vyhlížejících tabulek, ne vždy dobře korespondujících s klíčovými záměry textu.

Třetí tematický oddíl sborníku je věnován studiím, které zachycují proměny ve způsobech, jimiž jsou gender a sexualita žity. První dva texty vycházejí z etnografických výzkumů. Platí-li v queer teorii figura drag jako prostředek podrývání genderu, Eve Shapiro obrací pozornost k procesům rekonstrukce identity uvnitř samotného performačního tělesa. Text se kriticky vztahuje k problému reprodukce hegemonních kulturních norem, zejména bílých norem jednání a vzezření, které podle autorky skupina implicitně posiluje.

Druhá z etnografických studií se zaměřuje na zkušenosti transgenderových uličních prostitutů a prostitutek v Holandsku. Její cíle jsou především popisné – zprostředkovává vhled do tohoto multigenderového a multikulturního pole a zdejších způsobů performování identit. Podle Katherine Gregory zde dochází k rozpojování genderové performance a typu sexuality, zmnožují se nezařaditelné praktiky.

Jedním z nejpozoruhodnějších textů je kapitola Sary Davidmann, jež prezentuje dvě případové studie transosob s genderově nekoherentním tělesným vzezřením a identitou. Její projekt kloubí sociální výzkum s uměleckou fotografií. Jak ilustrují provedené rozhovory, stále beze zbytku platí, že tělesný vzhled, jenž v rámci každodenních interakcí znemožňuje binární zařazení, uvrhuje osoby do „zón nežitelnosti“ (viz Butler 2004). Právě touhu po ocenění vlastní nejednoznačné identity chápe Davidmann jako jednu z podstatných motivací, která přivedla dané subjekty před její fotoaparát. Absence znejistujících reakcí okolí umožnila pevné zaujetí identifikační pozice, pozůstatky mýtu pravdomluvnosti fotografie zároveň vytvořily podmínky pro vědomé politické aktérství spočívající v expozici vlastního tělesného nesouladu. Fotografické médium tak přemostuje dilema mezi transsexuální neviditelností a viditelností popisované Sandy Stone (1991). Umožňuje podporovat pro-

příspěvkem o systémové teorii, emancipaci žen a jejich vlivu na vědeckou práci rozvířila diskusi na, jak se ukázalo, velice živé téma angažované vždy. Na tuto přednášku zajímavě navazoval příspěvek Alice Červinkové zaměřující se na roli afektu a konkrétně smíchu ve vědeckém bádání.

Příspěvky v sekci Kritika v pohybu ukázaly velký teoretický potenciál feministického myšlení česko-slovenských účastnic panelu, včetně přizpůsobení teorií cizí provenience místní kulturněhistorické situovanosti. Sekce Hranice legality a ilegality: prostituce z druhého dne konference představila aplikovaný výzkum včetně precizní právní analýzy Barbary Havelkové. Byla škoda, že na panel téměř nikdo nedorazil, pravděpodobně kvůli brzké ranní hodině konání.

Ve srovnání s ostatními výše uvedenými konferencemi byla patrná menší přítomnost hlavních teoretických narativů, k nimž by se příspěvky hlásily, a s tím pravděpodobně spojená i rozkolísanost odborné úrovně některých vystoupení i diskuse, která po příspěvcích následovala. Konference ukázala široký tematický rozptyl feministických studií v ČR a SR, který je alespoň v současné době jejich hlavním společným jmenovatelem. Oproti výše uvedeným konferencím byl patrný ještě jeden výrazný rozdíl. Diskuse k příspěvkům na brněnské konferenci se občas nesly v ne právě přátelském duchu, někdy byly až na hranici útoku, a spíše než o otázky se jednalo o celkové hodnocení „výkonu“. Oproti tomu na ostatních konferencích se sice často naskytlá dlouhá a zanícená debata nad různými perspektivami na daný problém, ovšem ona osobnost a útočnost nebyla patrná. Lze jen doufat, že v případě konání třetí konference bude tento prvek již minulostí.

Poznámky

1 Účast na konferenci byla hrazena z grantu GA UK č. 364011.

2 Účast na konferenci byla hrazena z prostředků specifického výzkumu katedry sociologie FSV UK v Praze.

jekt narušování genderové binarity, aniž by zároveň požadovalo upozadit osobní utrpení.

Závěrečná část sborníku sdružuje statě, které usilují o teoretickou reflexi současných transgenderových posunů i reflexi dopadů sílící tematizace transgenderu na sociologické přístupy k identitě. Angie Fee se zaměřuje na to, jakým způsobem heterosexuální matrice pořádá zakoušení transgenderové identity. Kapitola nicméně v převážné míře sestává z pokusů zrekapitulovat teoretické reflexe heterosexuální matrice. Na základě vlastní terapeutické praxe Fee potvrzuje to, co je však do jisté míry obsaženo již v předpokladech konstruktivismu: ačkoli transgenderismus destabilizuje genderovou binaritu udržovanou v zásadní míře právě heterosexuální matricí, jazyk pro sebedefinice transgenderů zůstává touto matricí silně limitován.

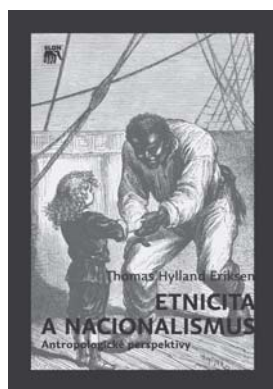
Zdařilým textem, který poukazuje na limity politického potenciálu queer projektu, je etnografická studie Corie J. Hammers. Autorka umně mísí kulturní teorii s empirickým zkoumáním: analyzuje, jak se ve dvou kanadských saunách, které usilují o naplňování principů queer politiky, přeměňují tyto cíle ve skutečnost. Její postřehy výmluvně ilustrují, že navzdory ideálům diverzity a všeobecné inkluze se realizace queer projektu nedokáže vyhnout reprodukci ustavených společenských hierarchií – například mezi homosexualitou a transsexualitou.

Poslední dvě kapitoly zhodnocují přínos studií transgenderismu pro sociologii. Surya Monro shrnuje vývoj sociálněvědního uvažování o transgenderismu a intersexualitě. Obrat ke specificky sociologickému přístupu podle ní nastává s přesunem pozornosti od perspektiv kulturních studií k otázkám společenských hierarchií, vyloučení či tělesnosti (Hines, Hird, Monro, Roen). Kromě toho představuje vlastní typologii pohlavní a genderové diverzity, v níž v zájmu narušení etnocentrismu propojuje poznatky z britské a indické kultury a genderové teorie. Ambiciózní rozkročení textu však vzhledem k rozsahu stati argumentaci zásadně zploštuje a zjednodušuje.

Knihu uzavírá stať druhé z editorek, Tam Sanger. Sanger poukazuje naskutečnost, že v oblasti genderu a sexuality zůstává mainstreamová sociologie strukturována binarismy. Na tentýž problém upozorňuje i Gerlinda Šmausová (2002). Podle ní v sociologii biologickou binaritu nahrazuje často představa neméně binárně pojaté socializace. Podobně jako navrhuje Seidman (1996) v sociologii kriticky zhodnotit vlastní podíl na udržování heteronormativity, vybízí Sanger k přebudování sociologických přístupů v zájmu všeobecného rozšíření možností genderové identifikace. V návaznosti na poznatky transgenderových studií se snaží sociologii konstruktivně navést na možné směry, jak gender a sexualituredefinovat.

Přestože by se mohlo na první pohled zdát, že je zaměření některých textů relativně okrajové, právě partikularita představovaných zkušeností a perspektiv dobře dokládá, jak heterogenní je dnešní transgenderová realita. Má-li se však dostat i na kritické poznámky, hlavní slabinou sborníku je beze sporu nevyváženost příspěvků z hlediska jejich kvality. U několika statí překvapí až školometské seznamování čtenářstva se všeobecně známými fakty (Westbrook; Rundall, Vecchietti; Fee). V řadě textů se vyskytuje zavádějící slovník, který prozrazuje jistá nedorozumění ohledně konstruktivistických premis. Fee neváhá použít sousloví „demystifikace heteronormativní ideologie“ (s. 216), Monro hovoří o „fiktivní povaze systémů kategorizace“ (s. 255) a Rundall a Vecchietti vyjadřují přesvědčení, že transsexuální narativ „duše narozené v opačném těle“ dokazuje vrozenou povahu genderové identity (s. 131).

Ačkoli také editorka Hines představuje sborník coby příspěvek k materiálnímu obratu v transgenderových studiích, po němž ostatně volá ve svých statích i řada dalších, tyto cíle se daří naplňovat pouze částečně. Důraz na materiální má zde především podobu příklonu k žité transgenderové zkušenosti a jejímu empirickému zkoumání, případně reflexe role strukturálních faktorů. Nemalá část textů se

Eriksen, Thomas H. 2012. *Etnicita a nacionalismus*.

***Antropologické perspektivy*.**

Praha: Sociologické nakladatelství, překl. Marek Jakoubek a kol.

Přestože kniha norského sociálního antropologa vychází zejména z příspěvků antropologie ke studiu etnicity a spřízněných fenoménů, její záběr přesahuje hranice akademické antropologie. Díky dlouhodobému terénnímu výzkumu a perspektivě zdola získává antropologie možnost generovat bezprostřední poznatky o sociálním životě přímo z oblasti každodenních interakcí, která je do značné míry sférou, kde se fenomén etnicity rodí.

však nepřestává držet myšlenkového schématu esencialismus versus konstruktivismus. Přestože sborník představuje jistý posun k více zakotvenému zkoumání, které přesahuje rovinu kulturní analýzy, snaha přemostit sociální a materiální zůstává ne zcela naplněným apelem. Dílo tak věrně odráží obecnější situaci na současném sociálněvědním poli: jedno z jeho aktuálních napřažení, jeho vnitřní rozpolcenost a především nelehkou povahu úkolu, který si vytyčilo.

Literatura

- Butler, J. 1990. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York, London: Routledge.
 Butler, J. 2004. *Undoing Gender*. New York: Routledge.
 Garfinkel, H. 1967. *Studies in Ethnomethodology*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.

- Kessler, S., McKenna, W. 1978. *Gender: An Ethnomethodological Approach*. New York: Wiley.
 Prosser, J. 1998. *Second Skins: The Body Narratives of Transsexuality*. New York: Columbia University Press.
 Seidman, S. 1996. „Introduction.“ Pp. 1–29 in Seidman, S. *Queer Theory/Sociology*. Malden, Oxford: Blackwell Publishers.
 Stone, S. 1991. „The 'Empire' Strikes Back: A Posttranssexual Manifesto.“ Pp. 280–304 in Straub, K., Epstein, J. *Body Guards: The Cultural Politics of Gender Ambiguity*. New York: Routledge.
 Šmausová, G. 2002. „Proti tvrdošijné představě o ontické povaze gender a pohlaví.“ *Sociální studia*, č. 7: 15–27.
 Whittle, S. 2006. „Foreword.“ Pp. xi–xvi in Stryker, S., Whittle, S. *The Transgender Studies Reader*. Taylor & Francis: New York.

PRÁVNÍ ASPEKTY ZAMĚŠTNÁVÁNÍ CIZINEK NA POZICÍCH DOMÁCÍCH PRACOVNIC V ČESKÉ REPUBLICĚ¹ / EVA VALENTOVÁ

Domácí práce je také práce! Tento slogan, často používaný v boji za práva žen a mužů pracujících v domácnostech po celém světě, představuje zkrácené vyjádření toho, že pokud je domácí práce vykonávána pro jinou osobu za úplatu, měla by se na ni vztahovat obdobná pravidla jako na jakýkoliv jiný druh práce, a tudíž by měli mít domácí pracovníci stejná pracovní práva jako jiní pracovníci. Podle celosvětových odhadů Mezinárodní organizace práce až 83 % domácích pracovníků tvoří ženy, z nichž značná část má migrační původ.² Také v České republice tvoří specifickou skupinu v rámci pracovní migrace cizinky z Ukrajiny, Moldavska a jiných zemí bývalého Sovětského svazu nebo také z Filipín, zaměstnané v českých domácnostech na nejrůznějších pozicích, např. jako uklízečky, pečovatelky nebo vychovatelky. Jedná se o zcela zvláštní a svou povahou nový segment pra-

covního trhu a fenomén posledních let, který spadá z velké části do sféry šedé ekonomiky. Rozšířená neformálnost vztahů v segmentu domácí práce vykonávané cizinkami je paradoxně společností tolerována, protože na první pohled nedeklarovaná práce přináší všem výhody – cizinka snadno získá práci a vydělá si víc než doma, rodina požívá výhod z levné pracovní síly a stát před tím zavírá oči kvůli nedostatku personálu na inspektorátech nebo z důvodu složitosti průkaznosti nelegální práce v obydlích fyzických osob.

Na druhou stranu neformální výkon domácí práce přináší řadu rizik a překážek zejména pro cizinky, které do těchto vztahů vstupují z pozice slabší strany. Nejčastěji deklarovanými problémy cizinek pracujících v domácnostech bývají nízké mzdy bez placení odvodů pojistného zaměstnavatelem, neplacené přesčasy, nevhodné zacházení nebo různé

ZPRÁVA Z 8. EVROPSKÉ KONFERENCE FEMINISTICKÉHO VÝZKUMU THE POLITICS OF LOCATION REVISITED: GENDER@2012 / Marcela Linková, Alice Červinková

Evropské konference feministického výzkumu se konají od počátku 90. let vždy po třech letech. Nabízejí několikadenní bohatý prostor pro sdílení, výměny a reflexe stavu feministických studií v mnoha výzkumných oblastech, od feministické teorie a metodologie přes otázky vzdělávání, výzkumu a technologií, práce, rodiny, sexuality, aktivismu či násilí po náboženství, vizualitu a umění.

Letošní konference se svým názvem obrací k termínu politiky lokace, který v roce 1976 zavedla Adrienne Rich a který se od té doby rozvíjí v rámci feministických zkoumání (jmenujme alespoň některé významné feministické teoretičky – Haraway, Braidotti, hooks, Mohanty). Politiky lokace se vztahují především k místu, které zkoumající zastává, odkud hovoří, a k efektům, které mají tyto lokace na vytvořenou znalost. Konference se vztahovala k politikám lokace v době, kdy jsme „konfrontováni sociálními, politickými, kulturními, ekonomickými a environmentálními problémy, včetně nárůstu rasismu a národovectví v Evropě, obrovských škrtů v sociálních službách a vzdělávání, posilování genderově konzervativních diskursů a celkového klimatu, který není nakloněný, pokud není přímo nepřátelský, vůči feministickým, queer a dalším progresivním hnutím“ (webové stránky konference).

Konference se konala v Budapešti a byla organizována Evropskou asociací pro genderový výzkum a vzdělávání AtGender a katedrou genderových studií Středoevropské univerzity (CEU). Konference byla rozdělena do třinácti tematických proudů a její součástí byl i tzv. studentský den, tedy konference, v jejímž rámci vystupovali se svými příspěvky studující. Příspěvky doktorandů a doktorandek ale byly také běžnou součástí jednotlivých sekcí, studentská konference tak byla zvláštní akcí, která měla povzbudit k prezen-